

Sygn. akt III UK 60/09

**WYROK
W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ**

Dnia 4 lutego 2010 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Kazimierz Jaśkowski (przewodniczący)

SSN Jerzy Kwaśniewski (sprawozdawca)

SSN Andrzej Wróbel

w sprawie z odwołania M. K.
od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych
o rentę uczniowską,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń
Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 4 lutego 2010 r.,
skargi kasacyjnej odwołującego się od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...] z dnia 22 kwietnia 2009 r.,

oddala skargę.

Uzasadnienie

Wyrokiem z dnia 30 września 2008 r. Sąd Okręgowy – Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych oddalił odwołanie wnioskodawcy M. K. od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych z dnia 17 lipca 2007 r. odmawiającej

wnioskodawcy prawa do dalszej wypłaty renty uczniowskiej przewidzianej w art. 63 ustawy z dnia 14 grudnia 1982 r. o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin (Dz.U. Nr 40, poz. 267 ze zm.).

Sąd Okręgowy – na podstawie opinii biegłych sądowych lekarzy: ortopedy – traumatologa, lekarza o specjalności z zakresu neurologii i medycyny pracy oraz okulisty – ustalił, że wnioskodawca jest osobą częściowo i trwale niezdolną do pracy. W swojej opinii biegły ortopeda – traumatolog rozpoznał u wnioskodawcy stan po urazowej amputacji kończyny górnej prawej dłoni na wysokości 1/3 bliższej ramienia, oparzenia powłok ciała prądem elektrycznym. Biegły zmianę stopnia niezdolności do pracy wnioskodawcy z całkowitej na częściową uzasadnił bardzo dobrym przystosowaniem aktualnej sprawności i czynności narządu ruchu do pracy w charakterze informatyka. Wnioskodawca jest w stanie podjąć pracę na otwartym rynku pracy, co udowodnił podejmując zatrudnienie. Biegły wyraził przy tym opinię, że tylko stałe wykonywanie pracy spowoduje utrzymanie narządu ruchu w należytej sprawności. Pogląd ten potwierdził w swojej opinii biegły lekarz o specjalności z zakresu neurologii i medycyny pracy. Biegła lekarz okulista po rozpoznaniu u wnioskodawcy zaćmy obu oczu nie potwierdziła istnienia z tego powodu niezdolności do pracy wnioskodawcy.

Sąd Okręgowy ocenił opinie biegłych jako miarodajne i wiarygodne; uznał, że wnioskodawca nie jest całkowicie niezdolny do pracy co oznacza, że nie ma on prawa do renty uczniowskiej. Podstawę wyroku stanowiły przepisy art. 12 i art. 180 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych w związku z art. 63 ust. 1 ustawy z dnia 14 grudnia 1982 r. o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin.

Powyższy wyrok Sądu Okręgowego zaskarżył apelacją wnioskodawca.

Wyrokiem z dnia 22 kwietnia 2009 r. Sąd Apelacyjny na podstawie art. 385 k.p.c. oddalił apelację wnioskodawcy. Sąd drugiej instancji – podzielając podstawę faktyczną oraz podstawę prawną zaskarżonego rozstrzygnięcia – podkreślił, że prawo do renty uczniowskiej jest świadczeniem, którego wypłata jest uzależniona od spełnienia podstawowej przesłanki - całkowitej niezdolności do pracy. Definicja niezdolności do pracy jest zawarta w art. 12 ust. 1 – 3 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z FUS. Osobą niezdolną do pracy jest osoba, która

utraciła całkowicie lub częściowo zdolność do pracy zarobkowej z powodu naruszenia sprawności organizmu i nie rokuje odzyskania tej sprawności po przekwalifikowaniu. Całkowita niezdolność do pracy jest tożsama z utratą zdolności do wykonywania jakiegokolwiek pracy, a częściowa niezdolność do pracy jest ustalana w przypadku utraty w znacznym stopniu zdolności do pracy zgodnej z poziomem posiadanych kwalifikacji. Określanie niezdolności do pracy oraz jego stopni następuje przy uwzględnieniu czynników natury medycznej (stopień naruszenia sprawności organizmu oraz możliwość przywrócenia niezbędnej sprawności w drodze leczenia i rehabilitacji) i socjalnej (możliwość wykonywania dotychczasowej pracy lub podjęcia innej, celowość przekwalifikowania zawodowego przy uwzględnieniu rodzaju i charakteru dotychczas wykonywanej pracy, poziomu wykształcenia, wieku i predyspozycji psychofizycznych) – art. 13 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS.

Sąd drugiej instancji przeprowadził dodatkowe postępowanie dowodowe w postaci dowodu z opinii biegłych z zakresu ortopedii i medycyny pracy. Biegli ci w opinii łącznej potwierdzili zarówno rozpoznanie jak i końcowy wniosek o braku możliwości uznania wnioskodawcy za całkowicie niezdolnego do pracy. Biegli zauważyli, że dotychczasowe ustalanie istnienia całkowitej niezdolności do pracy wnioskodawcy wynikało z jego wieku, jak i faktu kontynuowania przez niego nauki na poziomie szkoły średniej a następnie wyższej. Aktualnie wnioskodawca posiada wyuczony zawód i wykonuje w jego ramach pracę koordynatora projektów z użyciem komputera. Nie jest więc osobą całkowicie niezdolną do pracy. Sąd drugiej instancji uznał powyższy dowód za wiarygodny. Opinia jest obszerna i wskazuje jednoznacznie, jakimi okolicznościami faktycznymi kierowali się biegli nie ustalając całkowitego stopnia niezdolności do pracy pomimo istnienia nadal stanu po amputacji kończyny górnej prawej. Sąd drugiej instancji na poparcie swojego stanowiska powołał wyrok z dnia 8 maja 2007 r., II UK 192/06 (OSNP 2008/11-12/173), w którym Sąd Najwyższy wyraził pogląd, że: osoba, której stopień naruszenia sprawności organizmu pozwala na wykonywanie pracy jedynie na specjalnych stanowiskach, dostępnych dla osób nie w pełni sprawnych, jest częściowo niezdolna do pracy w rozumieniu art. 12 ust. 3 ustawy z dnia 17 grudnia

1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2004 r. Nr 39, poz. 353 ze zm.).

Powyższy wyrok Sądu Apelacyjnego w całości zaskarżył skargą kasacyjną wnioskodawca. Opierając skargę na podstawie z art. 398³ § 1 pkt 1 k.p.c. skarżący zarzucił błędną wykładnię art. 12 ust. 1, ust. 2 i ust. 3 oraz art. 13 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS przez przyjęcie, że sama okoliczność ukończenia odbywania nauki w szkole przesądza o zmianie stopnia całkowitej niezdolności do pracy na niezdolność częściową przy braku jakiegokolwiek poprawy stanu zdrowia, który stanowił podstawę do ustalenia pierwotnie całkowitej niezdolności do pracy, i wykonywaniu pracy jedynie na stanowisku specjalnie przystosowanym.

Skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku Sądu Apelacyjnego w całości i przekazanie sprawy temu Sądowi do ponownego rozpoznania, ewentualnie o zmianę zaskarżonego wyroku w całości przez ustalenie że wnioskodawcy przysługuje prawo do renty z tytułu niezdolności do pracy, a także o zasądzenie od organu rentowego na rzecz skarżącego kosztów postępowania według norm przepisanych.

W uzasadnieniu podstawy skargi kasacyjnej skarżący podniósł, że całkowita niezdolność do jakiegokolwiek pracy jest równoznaczna z utratą zdolności do pracy w normalnych warunkach (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 8 grudnia 2000 r. II UKN 134/00 – OSNAPiUS 2002/15/369).

Skarżący podkreślił, że art. 13 ust. 4 ustawy o emeryturach i rentach z FUS stanowi, że zachowanie zdolności do pracy w warunkach określonych w przepisach o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych nie stanowi przeszkody do orzeczenia całkowitej niezdolności do pracy. Ustawa o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz o zatrudnianiu osób niepełnosprawnych określa m.in. sposób ustalania stopnia niepełnosprawności. Wnioskodawca M. K. posiada orzeczenie o niepełnosprawności w stopniu umiarkowanym.

Zdaniem skarżącego przy ocenie niezdolności do pracy określonej w art. 12 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z FUS nie można pomijać stopnia niepełnosprawności ubezpieczonego ustalonego na podstawie art. 3, art. 4 i art. 6 ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (por. wyrok SN z dnia 11 lutego 2005 r., I UK

177/04, wyrok SN z dnia 16 lutego 2005 r., I UK179/05, wyrok SN z dnia 28 stycznia 2004 r., II UK 222/03). Zgodnie z przepisem art. 5 ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych orzeczenie lekarza orzecznika ZUS o całkowitej niezdolności do pracy, ustalone na podstawie art. 12 ust. 2 ustawy o emeryturach i rentach z FUS jest traktowane na równi z orzeczeniem o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności.

Zdaniem skarżącego powołane w skardze orzecznictwo sądowe, a także przepis art. 5 ustawy o rehabilitacji zawodowej świadczą o istotnej roli w postępowaniu o ustalenie prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy stopnia niepełnosprawności wnioskodawcy. Przy prawidłowej – według skarżącego – wykładni przepisu art. 13 ust. 4 ustawy o emeryturach i rentach z FUS osoba, która posiada orzeczenie o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności, z którego wynikają wskazania do zatrudnienia na przystosowanym stanowisku pracy, powinna zostać uznana za osobę całkowicie niezdolną do pracy.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 398¹³ § 2 k.p.c. w postępowaniu kasacyjnym nie jest dopuszczalne powołanie nowych faktów i dowodów, a Sąd Najwyższy jest związany ustaleniami faktycznymi stanowiącymi podstawę zaskarżonego orzeczenia.

Tylko ustalenia faktyczne zaskarżonego wyroku mogą być brane pod uwagę przy rozpoznaniu zarzutów pierwszej podstawy skargi – naruszenia prawa materialnego przez błędną jego wykładnię lub niewłaściwe zastosowanie (art. 398³ § 1 pkt 1 k.p.c.).

Tymczasem rozpatrywana skarga chociaż oparta została wyłącznie na podstawie pierwszej, a w jej ramach – wyłącznie na zarzucie błędnej wykładni wskazanych przepisów – to określenie tego zarzutu oparte zostało na sytuacji która nie odpowiada ustaleniom faktycznym stanowiącym podstawę zaskarżonego orzeczenia.

W ocenie prawnej wyroku (przedstawionej w uzasadnieniu wyroku jego podstawie prawnej) nie ma zaskarżonego podstawą skargi „przyjęcie, że sama

okoliczność ukończenia odbywania nauki w szkole przesądza o zmianie stopnia całkowitej niezdolności do pracy na niezdolność częściową, przy braku jakiegokolwiek poprawy stanu zdrowia, który stanowił podstawę do ustalenia pierwotnie całkowitej niezdolności do pracy i wykonywaniu pracy jedynie na stanowisku specjalnie przystosowanym”.

Zaskarżony wyrok nie tylko nie zawiera interpretacji imputowanej mu bezpodstawnie przez skarżącego, ale opiera swą ocenę prawną na wyraźnie odmiennych ustaleniach. Dotyczy to w szczególności rzekomego ograniczenia oceny Sądu do faktu ukończenia szkoły przez ubezpieczonego i braku jakichkolwiek zmian w jego stanie zdrowia.

Zupełnie inaczej niż to przedstawia autor skargi Sąd brał wprawdzie pod uwagę ukończenie przez ubezpieczonego odbywania nauki i to w zakresie szkoły wyższej ale nie jako okoliczność samą przez się powodującą zmianę stopnia niezdolności do pracy. Istotny jest tu znacznie szerszy kontekst ustaleń, w szczególności uzyskanie przez ubezpieczonego kwalifikacji połączonej z odpowiednią sprawnością dla jej realizacji – wyuczenia się i wykonywania zawodu koordynatora projektów z użyciem komputera. „Wnioskodawca jest w stanie podjąć pracę na otwartym rynku pracy, co udowodnił podejmując zatrudnienie”, przy czym – zgodnie z zaaprobowanymi przez Sąd opiniami biegłych stale wykonywanie tej pracy przez ubezpieczonego „spowoduje utrzymanie narządu ruchu w należytej sprawności”.

Nie jest więc tak jak bezpodstawnie w oderwaniu od ustaleń zaskarżonego wyroku twierdzi skarżący jakoby nie zdarzyło się nic takiego co uzasadniałoby ustalenie, że ubezpieczony obecnie jest osobą – jak ustalił Sąd – częściowo i trwale niezdolną do pracy. Ubezpieczonemu została przyznana renta uczniowska na podstawie art. 63 ustawy z dnia 14 grudnia 1982 r. o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin. Mimo nieobowiązania tej ustawy ubezpieczony – zgodnie z art. 180 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych zachowałby nadal tzw. rentę uczniowską gdyby był całkowicie niezdolny do pracy (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 30 sierpnia 2001 r. II UKN 517/00 – OSNAPiUS 2003/10/259). Sytuacja taka nie zachodzi po uzyskaniu przez ubezpieczonego określonych

kwalifikacji i wykonywaniu pracy w wyuczonym zawodzie zgodnie z posiadaną do tego sprawnością, pomimo stanu po amputacji kończyny górnej prawej dłoni.

Nie budzi zastrzeżeń wynikająca z oceny prawnej wyroku wykładnia wskazanych w skardze przepisów. W szczególności, zgodnie z przepisami art. 12 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych Sąd ustalił częściową niezdolność do pracy ze względu na utratę przez ubezpieczonego w znacznym stopniu zdolności do pracy zgodnej z poziomem posiadanych kwalifikacji. Miał Sąd na uwadze – co jasno wynika z uzasadnienia zaskarżonego wyroku – wszystkie, określone w art. 13 ust. 1 powołanej ustawy, czynniki „natury medycznej” i socjalne mające znaczenie dla określenia niezdolności do pracy oraz jego stopnia.

Odnosząc się do argumentacji podstawy skargi kasacyjnej należy podkreślić, że kwestionowana w skardze wykładnia art. 12 i art. 13 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach – wbrew głośnym stwierdzeniom skarżącego – dokładnie odpowiada treści wskazanych przepisów, w szczególności uwzględnia stan zdrowia ubezpieczonego i ograniczenia związane z trwałym uszkodzeniem „narządu ruchu” a z drugiej strony adaptacyjne przystosowania do pracy w wyuczonym zawodzie, pracy faktycznie wykonywanej.

Nie ma też racji skarżący, że ustalenie zaskarżonego wyroku pozostaje w jakiejś nieuzgadniającej sprzeczności z posiadaniem przez ubezpieczonego orzeczenia o niepełnosprawności w stopniu umiarkowanym. W danym przypadku nie jest to pominięcie tej okoliczności ale jej rozpatrzenie w zespole wszystkich okoliczności istotnych z punktu widzenia zastosowanych przepisów ustawy o emeryturach i rentach. Nie jest uprawnione twierdzenie skarżącego, że wnioskowany stopień niepełnosprawności w rozumieniu ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnieniu osób niepełnosprawnych jest równoznaczny z całkowitą niezdolnością do pracy w rozumieniu art. 12 ust. 2 ustawy o emeryturach i rentach. Z art. 5 ust. 2 pierwszej z tych ustaw wynika, że orzeczenie lekarza orzecznika ZUS o całkowitej niezdolności do pracy jest traktowane w sprawach określonych w ustawie o rehabilitacji na równi z orzeczeniem o wnioskowanym stopniu niepełnosprawności. Ta zasada podobnego traktowania sytuacji określonych w art. 5 ust. 2 ustawy o rehabilitacji nie

stwarza podstawy do przekształcenia jej elementów ze skutkiem zmieniającym przesłanki częściowej niezdolności do pracy. Nie jest bowiem tak, że osoba która ze względów dotyczących rehabilitacji uzyskała orzeczenie o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności staje się tylko z mocy tego orzeczenia osobą całkowicie niezdolną do pracy, z pominięciem warunków całkowitej niezdolności do pracy określonych w ustawie o emeryturach i rentach.

Argumenty uzasadnienia skargi jakoby „z analizy przeprowadzonego w sprawie postępowania dowodowego wynika, że wnioskodawca nie jest zdolny do wykonywania jakiegokolwiek pracy w normalnych warunkach” – nie odnosi się do ustaleń faktycznych zaskarżonego wyroku, nie pozostaje też w odpowiednim związku z podstawą skargi ograniczoną do wykładni wskazanych przepisów prawa materialnego.

Z powyższych względów uznając, że skarga kasacyjna nie ma uzasadnionej podstawy Sąd Najwyższy orzekł na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c.